

Valikõppeaine „Riigikaitse“ välilaagri korraldamise kord seletuskiri

Gümnaasiumides ja kutseõppeasutustes toimuval riigikaitseõpetusel on oluline osa noorte kaitsetahte kasvatamisel. Vabariigi Valitsuse 06.01.2011 määrusega nr 2 „Gümnaasiumi riiklik õppekava“ kehtestatud valikõppeaine „Riigikaitse“ ainekava ja kutsekeskhariduse riigikaitseõpetuse valikmooduli järgi on riigikaitseõpetuse praktiliseks väljundiks välilaager (edaspidi koos nimetatud *välilaager*). Arvestades, et riigikaitseõpetuse valikaine valib igal õppeaastal ligemale 5900 õpilast ja välilaagris võib toimuda kõrgendatud riskiga õppetegevusi, on oluline reguleerida välilaagrite kavandamine, läbiviimine, koordineerimine ja järelevalve.

Kaitseministri käskkirjaga kehtestatakse uus valikõppeaine „Riigikaitse“ välilaagri korraldamise kord (edaspidi *uus kord*) ning senine kaitseministri 05.04.2019 käskkirjaga nr 104 kehtestatud „Valikõppeaine „Riigikaitse“ raames välilaagri korraldamise kord Kaitseministeeriumi valitsemisalas“ (edaspidi *kehtiv kord*) tunnistatakse kehtetuks. Välilaagrite uue korra väljatöötamine on tingitud muudatustest välilaagrite läbiviimisel. Alates 2022. a jaanuarist hakkab välilaagreid läbi viima Kaitseliit kaasates vajadusel Kaitseväge ning välilaagrite korraldamiseks annab Kaitseministeerium igal aastal Kaitseleidule tegevustoetust. Arvestades kehtiva korra muudatuste mahtu, ei ole otstarbekas kehtivat korda muuta, vaid kehtestada uues sõnastuses terviktekst.

Uue korra eesmärk on selgelt määratleda välilaagrite läbiviijate ülesanded ja vastutus. Uues korras sätestatakse välilaagri kavandamise, läbiviimise, rahastamise ja vahendite tagamise põhimõtted. Lisaks on korraga reguleeritud välilaagrite koordineerimine, järelevalve ja vastutus ning välilaagris õpilase tervise kahjustamise või kehavigastuse tekkimise korral uurimise läbiviimine.

Korra 1. peatükis sätestatakse korra reguleerimisala. Uus kord puudutab üksnes neid välilaagreid, mis toimuvad Kaitseleidu korraldusel ja Kaitseväge toetusel.

Korra 2. peatükis käsitletakse välilaagri korraldamisega seotud sätteid. Selles peatükis määratletakse Kaitseleidu ja Kaitseväge ülesanded välilaagrite korraldamisel.

Peatükis määratakse laagrite korraldamise keskne koordinaator, sest välilaagreid toimub palju ning need puudutavad erinevaid osapooli, mistõttu peavad tegevused olema koordineeritud. Laagrite korraldamisega seonduvaid tegevusi, sh koostööd ja teabevahetust koordineerib keskselt Kaitseliidu peastaabi väljaõppeosakond.

Lisaks nähakse ette, et Kaitseliidu maakaitseringkonnal tuleb määrata ringkonnapõhine kontaktisik, kes antud maakaitseringkonnas välilaagrite läbiviimist koordineerib ning, kuhu välilaagreid puudutav info piirkonnas koondub. Sellise kontaktisiku määramine on oluline, et hõlbustada osapoolte vahelist teabevahetust.

Punktis 2.3. sätestatakse oluline muudatus seoses koolide poolt välilaagri läbiviimiseks taotluste esitamise tähtajaga. Välilaagri korraldamiseks esitab kool oma piirkonna Kaitseliidu maakaitseringkonnale kirjaliku taotluse mitte hiljem kui välilaagri toimumisele eelneva aasta 15. septembriks. Seni kehtinud korras kehtestatud tähtaeg 1. oktoober ei sobi Kaitseliidu väljaõppeürituste ja eelarve planeerimise ajakavaga, mistõttu on toodud koolidelt taotluste saamise tähtaeg varasemaks. Taotluste esitamise tähtaja varasemaks muutmise tõttu, on uues korras ka taotluste esitamisele järgnevateks tegevusteks määratud tähtajad lükkunud varasemaks võrreldes seni kehtinud korraga.

Korraga kehtestatakse taotluse vorm, et hõlbustada koolidel Kaitseliidule välilaagrite korraldamiseks vajaliku teabe esitamist.

Punktides 2.5.-2.6. sätestatakse Kaitseliidu ja Kaitseväge tegevused olukorras, kui on vajalik välilaagri läbiviimiseks taotleda Kaitsevæelt toetamist. Vajadus toetuse järele võib ilmnedu piirkondades, kus on palju koole, nt Tallinn, Tartu, Harjumaa. Kaitsevæelt toetuse saamiseks taotluse esitamise vormi kohta käesolevas korras nõudeid ei kehtestata. Toetuse taotlus võib olla koostatud Kaitseliidule ja Kaitsevæele sobivas vormis.

Korra 3. peatükis määratletakse Kaitseliidu ülesanded välilaagrite läbiviimisel. Välilaagrite läbiviimise üldine põhimõte on, et välilaagrid viiakse läbi Kaitseliidu peastaabi väljaõppeosakonna poolt koostatud iga-aastase välilaagrite kava järgi. Vajadusel võib aasta jooksul kava muuta.

Punktis 3.2. sätestatakse, et välilaagrites tuleb õppetegevuste korraldamisel arvestada Kaitsevæe ja Kaitseliidu ohutuseeskirjades ja väljaõpet reguleerivates dokumentides sätestatuga, sest välilaagris toimuvate tegevuste käigus võib olla kõrgendatud risk

kehavigastuste tekkimiseks, mistõttu on oluline võimaliku ohu ennetamiseks viia välilaagris tegevusi läbi kehtivate eeskirjade järgi.

Punkti 3.3. kohaselt on välilaagri läbiviimise aluseks välilaagrit läbi viiva Kaitseliidu struktuuriüksuse ülema poolt kinnitatud välilaagri käsk. Käsule ei ole käesolevas korras ette nähtud vormilisi ega muid nõudeid. Käsk võib olla koostatud Kaitseliidule sobivas vormis.

Punktides 3.4.-3.6. sätestatakse nõuded õppetöö läbiviimisega tegelevale isikkoosseisule. Välilaagris õppetöö läbiviimiseks instruktori ettevalmistusega isikkoosseisu rakendamine tagab välilaagris olevate õpilaste asjakohase õpetamise, sest instruktori ettevalmistus tähendab õpetamiseks vajalike teadmiste ja oskuste omandamist. Punktis 3.5. ja 3.6. täpsustatakse ajateenijate ja instruktori ettevalmistuseta Kaitseliidu vabatahtlike rakendamine välilaagris. Võrreldes kehtiva korraga, on uues korras eraldi välja toodud erandid, mida tuleks silmas pidada ajateenijate puhul, keda kaasatakse välilaagri läbiviimisel teatud ülesannetes.

Korra 4. peatükis käsitletakse välilaagri korraldamise rahastamisega ja vahendite tagamisega seotud sätteid.

Punkti 4.1. kohaselt on Kaitseministeeriumi kohustus anda Kaitseliidule igal aastal välilaagrite korraldamiseks tegevustoetust. Tegevustoetuse summa nähakse ette ministeeriumi ja Kaitseliidu vahel sõlmitavas tegevustoetuse ja sihtfinantseerimise lepingus.

Punktis 4.2. nähakse ette võimalus välilaagrite korraldamiseks eraldatud eelarve jooksva kalendriaasta sügisel üle vaadata ning kui on tekkinud vajadus, siis eelarvet korrigeeritakse. Kuivõrd aasta jooksul toimub palju laagreid, siis võib ette tulla kulusid, mida ei pruugita osata eelarve plaanimisel ette näha (näiteks laagris kehavigastuse või tervisekahjustuse saanud õpilase hüvitise nõue) või kulud võivad aasta jooksul suurenda ministeeriumist ja Kaitseliidust mitteolenevatel põhjustel, mistõttu on asjakohane eelarve korrigeerimist võimaldada.

Võrreldes kehtiva korraga on uue **korra punktis 4.3.** eraldi välja toodud Kaitseväge kohustus esitada välilaagrite toetamisega kaasnenud kulude eest Kaitseliidule kuluvähendusega müügiarve. Kaitseliit tasub Kaitsevägele laagrite läbiviimise toetamisel kaasnenud kulud, näiteks toitlustamine, meditsiiniline teenindamine, transpordikulu jms Kaitseministeeriumi poolt eraldatud tegevustoetusest.

Korra 5. peatükis kehtestatakse välilaagrite järelevalve ja vastutusega seonduvad sätted.

Võrreldes kehtiva korraga on uue **korra punktis 5.1.** eraldi välja toodud, et välilaagrite järelevalvet teostab Kaitseliidu peastaabi väljaõppeosakond, kes võib vajadusel kaasata järelevalve toimingute tegemisse Kaitseväe peastaabi, Kaitseressursside Ameti ja Kaitseministeeriumi. Kaasamise vajaduse otsustab Kaitseliit.

Punktis 5.3. reguleeritakse olukorda, kui välilaagri hindamise käigus ilmnevad olulised puudused, mis kujutavad otsest ohtu inimese tervisele või varale. Sellisel juhul peab Kaitseliidu-poolne hindaja andma ohtu põhjustava tegevuse läbiviijale korralduse ohtliku tegevuse peatamiseks kuni puuduste või ohu kõrvaldamiseni. Praktikast on sellised olukorrad esinenud õpilaste poolt näiteks priimuse ja kirve kasutamisel, mille käigus on õpilased ennast vigastanud.

Korra 6. peatükis sätestatakse välilaagrite läbiviijate kohustus viia läbi uurimine välilaagris õpilase tervise kahjustamise või kehavigastuse tekkimise korral.

Sarnaselt kehtivale korrale on ka uue **korra punkti 6.1.** kohaselt välilaagrit läbiviival Kaitseliidu struktuuriüksusel kohustus korraldada uurimine kui õpilane on välilaagris saanud kehavigastuse või tervisekahjustuse, millega võib kaasneda püsiv või pikaajaline tervisekahjustus. Püsiva või pikaajalise tervisekahjustuse all peetakse käesolevas korras silmas selliseid olukordi, kus õpilane saab näiteks tuleõnnetuse, mürgistuse, kukkumise või terariista (nuga või kirves) vale kasutamise tagajärjel nii raskeid kehavigastusi või tervisekahjustusi, et need mõjutavad tema edasist tavapärasel elul. Näiteks priimuse vale kasutamise järel rasked põletushaavad või kirve vale kasutamise järel jäsme või muu kehaosa püsiv trauma. Kehaosa kriimustused, torkehaavaga või väljaväänatud jäsemed jms kergemad õnnetused ei eelda uurimise läbiviimist.

Selguse huvides on oluline sätestada, et uurimise viib läbi välilaagrit korraldava struktuuriüksuse ülemal poolt määratud isik, mida seni kehtinud korras sätestatud ei olnud.

Punktis 6.5. sätestatakse uurimise läbi viinud isiku kohustus edastada uurimise kokkuvõtte 30 päeva jooksul uurimise algatamisest arvates, milleks loetakse õpilaselt kirjaliku seletuse võtmine, allkirjastamiseks välilaagri läbiviinud Kaitseliidu struktuuriüksuse ülemale, mis on erinev seni kehtinud korrast, mille kohaselt edastati uurimise kokkuvõtte Kaitseressursside Ametile.

Punktides 6.6.-6.7. sätestatakse õpilasele kehavigastuse või tervisekahjustuse tekkimisega kaasneva võiva kahju hüvitamise kord, mis senise korraga võrreldes on muutunud. Kaitseliit

hüvitab õpilasele tekkinud kahju (eelkõige mõistlikud ravikulud) üksnes hüvitise nõude esitamise korral. Tekkinud kahju hüvitamine ei toimu automaatselt hüvitise nõude saamise järel, vaid hüvitamise otsustab Kaitseliidu ülem või tema poolt volitatud isik. Kaitseliidu ülem või tema poolt volitatud isik saab kaaluda konkreetse hüvitise nõude asjaolusid. Hüvitamise otsuse korral makstakse hüvitis välja välilaagrite korraldamiseks antud tegevustoetusest.

Korra 7. peatükis sätestatakse korra rakendamine, mis on vajalik laagrite läbiviimisega kaasnevate muutuste sisseviimiseks. Kuna Kaitseliit hakkab välilaagreid läbi viima 1. jaanuarist 2022, siis on vajalik üleminekuaeg, mille käigus 2022. aasta laagriteks esitavad koolid taotluse Kaitseresursside Ametile 1. oktoobriks 2021. Üleminekuaeg on vajalik, et laagrite kavandamise ja läbiviimisega kaasnevad tegevused, näiteks laagreid soovivate koolide nimekiri koos õpilaste arvuga saaks Kaitseresursside Ametilt üle anda Kaitseliidule. Kuivõrd uuest aastast laagrite läbiviimise kord muutub, siis ei ole mõistlik koolidel lasta esitada 2022. aasta laagrite taotlust kehtiva korra järgi, mis näeb ette, et koolid võivad taotluse esitada ka Kaitseväe üksusele, kes aga uuest aastast enam koolide taotlustega ei tegele. Koolidel on harjumus esitada riigikaitseõpetusega seotud taotlused Kaitseresursside Ametile, mistõttu on mõistlik kui praeguse lühikese ülemineku perioodi jooksul esitavad koolid 2022. aasta laagri läbiviimise taotlused Kaitseresursside Ametile.